

Records d'Itàlia

“–Aneu a tirar les bombes a cal Terzi !”, cridava esverat un veí de baix a mar – el “cap d’arengada”, per a més senyes–, quan s’acostaven els avions que venien a bombardejar l’estació, la Cali, la fàbrica del gas o la Pirelli. Cal Terzi –avui escola La Pau– era la residència de directius i tècnics de la fàbrica italiana. Cal dir, però, que quan això passava, els italians ja feia temps que havien fugit. Poc després del 18 de juliol penjaren als balcons banderes del seu país en senyal de protecció contra les represàlies, i més tard els repatriaren seguint el mateix camí que els catalans de Gènova.

En una primera fase, els pilots de l’Aviazione Legionaria Italiana amb base a Mallorca evitaren els atacs a la Pirelli –els documents de l’espionatge franquista la declaraven zona vedada–, però més endavant –la Pirelli era indústria de guerra– s’acabaren els prejudicis i els Savoia italians agafaren el relleu de la Legió Còndor.

Fa temps que algunes organitzacions catalanes s’han dirigit a l’estat italià perquè demani perdó pels atacs sobre la població civil a semblança de les disculpes alemanyes pel cas de Guernika. L’afer ha arribat als tribunals.

Mallorca s’havia convertit en el gran portaavions de l’exèrcit franquista a les portes de la costa catalana. L’intent de reconquerir l’illa l’estiu del 36 per part de la Generalitat mai fou ben entès pel govern de la República. L’expedició del capità Alberto Bayo –amb una sabata i una espadenya– acabà com el rosari de l’aurora i cames ajudeu-me. A partir d’aquell moment, l’aviació italiana fou el gran maldecap de la reraguarda catalana, malgrat els esforços de les defenses republicanes. Enrique Moradiellos comptabilitza en 78.000 els soldats italians que van participar a la guerra d’Espanya, de llarg, el contingent de tropes estrangeres més nombrós.

Tot plegat, un aspecte de la nostra història que enfosqueix la tradicional admiració que ha despertat l’empori de la pasta & pizza. Una italoofilia sovint

menyspreada per la francofilia cultural, oficial i dominant en altres èpoques. Ara, la cultura humanista que se'ns imposa ja no segueix corrents ni tendències. Senzillament, no existeix.

El viatge a Itàlia ha estat una pràctica recurrent en diferents generacions d'escriptors: Josep Pla, Josep Piera, Joan Francesc Mira, Víctor Balaguer, Stendhal, Goethe ... Al marge de la literatura, l'art o la música, Itàlia fascina els catalans perquè ens permet de llegir capítols importants de la nostra història. Sicília, Nàpols o Sardenya en són un bon exemple. També en el terreny polític ha estat una referent de primer ordre. L'analista Sergio Salvi afirmava que "Itàlia no existeix", i l'única realitat és un estat italià incapaç d'aglutinar les moltes Itàlies que el configuren. Un estat nascut el 1861 producte del mite del *Risorgimento*. També Garibaldi i els seus voluntaris van ser font d'inspiració pel separatisme català, tot i les traïcions de Prats de Molló que neutralitzaren l'aventura de Francesc Macià.

A aquesta nòmina d'admiradors pel país transalpí s'hi acaba d'afegir Josep Lluís Carod-Rovira amb l'assaig *La passió italiana* –Premi Octubre– on engega amb les paraules de l'advocat del PSUC Josep Solé Barberà – company de presó– que li confessà "els catalans som uns italians frustrats".

L'admiració per Itàlia, però, té altres factors més prosaics. Avui, Itàlia continua essent el tercer país a la llista de les importacions tèxtils de l'Estat espanyol compartint protagonisme amb la Xina, Turquia o Bangladesh. Tot un mèrit en temps de globalització que posa en valor el fet que els italians sempre han sabut vendre, i saber vendre's. Empreses com Pirelli van fer possible l'establiment d'una Cambra de Comerç Italiana a Barcelona, tot just ara fa cent anys.

Coincidint amb tot plegat, Yorick Gómez acaba de publicar el diccionari històric-etimològic *Gli italianismi nel catalano*, posant de manifest una colla d'influències de caire lingüístic.

I acabo pel començament. D'aquí poques setmanes es commemorarà a Granollers el 75è. aniversari d'un dels bombardejos més mortífers i indiscriminats que patí Catalunya durant la guerra. El 31 de maig de 1938 cinc avions Savoia amb base a Mallorca causaren 230 morts a la ciutat vallesana. Quin era el motiu d'aquella barbaritat en un població amb escassos valors estratègics?. Ara, els historiadors David Gesalí i David Íñiguez en l'exhaustiu estudi *La guerra aèria a Catalunya (1936-1939)* n'apunten les possibles causes i posen de relleu una singular connexió vilanovina. L'objectiu fallit era la central elèctrica d'Estebanell, i l'inductor de l'atac l'enginyer Lluís Creus i Vidal, net de qui fou alcalde de Vilanova Teodor Creus i Corominas. Creus era un bon coneixedor de la xarxa d'energia hidroelèctrica de Catalunya i autor de l'informe que suggeria la destrucció de centrals com la de Granollers amb l'objectiu de paraitzar l'industria catalana. Creus –catòlic i catalanista– havia fugit a Itàlia on es convertí en col·laboracionista de Franco després de l'assassinat del seu germà a mans dels incontrolats. Malgrat tot, i com succeí a tantíssima gent, Creus va acabar odiat i perseguit pels uns i pels altres. Aquells episodis de guerra foren uns altres records d'Itàlia que eclipsaren temporalment la fascinació per Dante, Verdi o Botticelli. Vistes les coses, sembla que només Maquiavel fou capaç d'estar a l'alçada de les circumstàncies.

Als italians els agrada de tombar món, sense renúncies i fent ostentació del seu origen. Els catalans també som viatgers de mena, però ens adaptem ràpid i duem amb discreció la nostra identitat. Potser aquí neix la nostra frustració. O potser no. Tant se val, *se non è vero, è ben trovato*.

Albert Tubau

(Article publicat al Diari de Vilanova el 1 de març de 2013)